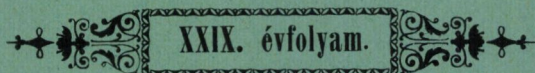

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY.

A Népnevelők Budapesti Egyesületének tulajdona s

A HAZAI TANITOK ORSZ. BIZOTTSÁGÁNAK HIVATALOS KÖZLÖNYE

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KIADÓ

KONCSEK LAJOS.

HEISLER J.

Megjelenik minden szombaton.

Előfizetési ára: egész évre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

A lap szellemi részét illető közlemények a **szerkesztőhöz**

(lakik: Budapest, II. ker., Batthyány-utca 37. szám);

tagsági díjak **Cservenka Ferencz**, egyes. pénztároshoz

(lakik: Budapest, VII. ker., Rottenbiller-utca 27. sz.);

az egyes tagok részéről érkező reklamációkat és egyéb tudakozásokat

Hajós Mihály titkár (I. Bpest, I. Attila-u. 123. sz.) intézi.

előfizetési pénzek, reklamációk és hirdetések a kiadóhoz **HEISLER J.**,
könyvnyomdatulajdonoshoz, (Budapest, várkert-rakpart 1. sz. alá) küldeni.

BUDAPEST, 1894.

HEISLER J., kő- és könyvnyomdatulajdonos kiadása.

24

LIBRARY
MUSEUM
OF THE
CITY OF BOSTON

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY.

Felelős szerkesztő: **KONCSEK LAJOS.**

Laptulajdonos: A „Népnevelők Budapesti Egyesülete“.	Kiadó: HEISLER J. II. ker. várkert-rakpart 1. sz.
Megjelenik e lap minden szombaton. Előfizetési ára: Egész évre 4 frt. Fél évre 2 „ Negyed évre 1 „ Pályázatok és egyéb hirdetések petit soronként 10 krral számíttatnak. Keziratok nem küldetnek vissza. —	A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőhöz: Budapest II. Batthyány-utca 37. sz., előfizetési pénzek, reklamációk és hirdetések a kiadóhoz: Heisler J., kö- és könyvnyomdatulajdonoshoz (II. ker., várkert-rakpart 1. sz. alá) küldendők.
TARTALOM: Adakozzunk a Kossuth-alapra! Lakits V. és Szabó B. L. — A magyar Mekka. — — A magyarnyelv tanítása az állami iskolákban. Gramma Döme. — Évzáró vizsgálat-e, avagy évzáró ünnepség? Schö n József. — Tárca. Csillagda a M. Blanc tetején. N e m e c s k a y Irma. — Magyarország tanítói Kossuth fiainál. — Levelezés. H a j ó s Mihály és Szerk. — Irodalom. — Vegyesek — Szerk. üzenetek.	

Adakozzunk a Kossuth-alapra!

Magyarország Tanítói!

Testvérek!

A magyar nemzet milliói, kiknek fiait Ti a „szabadság, egyenlőség, testvériség“ szent eszméinek lobogója s a magyar alkotmány védő szárnyai alatt nevelitek és tanítjátok, egy félszázad előtt még „jobbágy“-nak nevezett rabszolgaságban tengteték „egy jobb kor“ legkisebb reménye nélkül levő, nyomorult életöket.

Közvetlen elődeink: édes apáink, ifju éveikben még abban a csilgaltalan, komor éjszakában botorkáltak, mely a börtön sötétjétől csak annyiban különbözött, hogy nem egy rab-embernek, hanem egy egész rab-nemzetnek bénította meg összes tetterejét.

A földöntúli Gondviselés beteltnek látta az időt, mely alatt ez ország milliói végre megbűnhődtek „multat s jövődőt“. És teremtett számára megváltót, aki megnyissa a népszabadság mennyországának kapuját; teremtett számára Mózeset, aki népét bevezérelje a népszabadság ígértföldjére.

Miért beszélni elöttetek, Magyarország tanítói, a magyarnak e Mózéséről, a népnek e megváltójáról: Kossuth Lajos-ról, aki nemzetét, szabad nemzeté tette a rabszolgák millióit; aki a szabaddá tett földet szabad nemzet szabad hazájává változtatta; aki széttörte a gondolatnak, érelemnek, szabad akaratnak bilincseit s megszerezte számunkra mindazt, amiről apáink sok századokon át még álmodni sem merészeltek! Minek beszélni nektek midezekről!

Tekintetek oda, arra a sirhalomra, mely mindezen kincseink megszerzőjének drága hamvait most fogadta be! s e „szentsír“ minden rüge,

minden porszeme mindennél hangosabban fog inteni bennünket egy nagy kötelességre, mely alól e haza egyetlen fiának, tehát egyetlen tanítójának sem szabad magát kivonnia. A nemzet nagy halottja, a népszabadság örök életű apostola szent emléke iránt tartozó hála s kegyelet adójának egy szemernyivel való lerovása az a kötelesség, melyre — tanítótársak, testvérek! — a nemzeti gyász közepette felhívjuk figyelmeteket.

A „Magyarországi Tanítók Országos Bizottságá”-nak igazgatótanácsában rendületlen a hit, hogy az ország összes tanítóságának, a népnevelési intézmények összes munkásainak — rang, nem és a valláskülönbőség nélkül — óhajtását teljesítette, midőn elhatározta, hogy — mindnyájunk anyagi támogatására számítva — Kossuth Lajos nagy nevének a magunk körében is — maradandó emléket állít.

Elhatározta, hogy — az „Eötvös-alap”-pal kapcsolatban, az „Eötvös-alap országos tanítóegyesület” kezelése alatt, de a most nevezett alaptól teljesen különálló — „Kossuth-alap”-ot fog létesíteni azzal a céllal, hogy ennek kamataiból beteg tanítók segélyeztessenek, arra való tekintet nélkül, hogy az illetők az „Eötvös-alap”-nak tagjai-e vagy sem; s annak az előleges kimondásával, hogy ezen „alap” segélyeinek kiosztása ne évenként csupán egyszer történjék, hanem bármikor abban a pillanatban, a mikor a szükség megkívánja. A begyülemelő összeg egy részecskéjével pedig Kossuth Lajos emlékére a nemzet adakozásából állítandó szobor költségeihez fogunk járulni.

Magyarország Tanítói!

Testvérek!

A magyar tanítóság egy negyedszázad óta áll mintegy perben nemzetével, kérvén, kívánván, követelvén mindazt, ami a tanítóságot munkája, szolgálata után joggal megilleti. Mutassuk meg, hogy nemcsak jogainkért tudunk sikra szállni, hanem a kötelességek terén sem maradunk el a nemzet egyetlen osztálya mögött sem. Már pedig e nemzet minden osztályának, e haza minden fiának e pillanatban legelső, legnagyobb, legszentebb kötelessége, hogy a népszabadság legnagyobb bajnokának, a nemzet megteremtőjének, a haza újjáalakítójának emléke iránt lerójuk azt a kötelességet, melyet tőlünk nemcsak az önbecsülés érzése, hanem a nemzeti becsület követelménye kíván meg, de megköveteli az egész világ felénk fordult figyelme, mely lesve lesi, kíváncsisággal, érdeklődéssel várja, hogy a magyar nemzet minden osztálya, a magyar haza minden fia miképen teljesíti kötelességét azon férfi emléke iránt, kinek nagysága túllépte e haza határait s fényével bevilágította az egész föld nagyratörékvő nemzetének életutait. Ahogyan e kötelességet teljesítjük, akként alakul a nemzetek véleménye nemzetünk hazánk iránt.

Magyarország Tanítói!

Testvérek!

A honfiai kötelességteljesítés egyik legszebb, legmagasztosabb pillanata köszöntött be közénk. Mi tudjuk, hogy a magyarországi népnevelési intézmények egyetlen munkása sem tér ki e nagy pillanat elől. Azért tudatjuk, hogy a „Kossuth-alap”-ra szóló gyűjtések átvételére

vállalkozik az „Eötvös-alap“ pénztárnoka: Roller Mátvás, székesfővárosi polgári- és középkereskedelmi iskolai igazgató, (Budapest, Nagymező-utcza 1. sz.) ki a beküldött adományokról részletes kimutatást közöl a paed. szaklapokban.

Minden fillér, mit áldozunk, a haza, a nemzeti becsület oltárára lesz áldozatul hozva s a szenvedő tanítók javára gyümölcsöztetve.

A d a k o z z a t o k a „Kossuth-alap“-ra!

A „Magyarországi Tanítók Országos Bizottsága“ nevében:

Lakits Vendel,
elnök.

Szabó Bugáth László,
titkár.

A magyar Mekka.

Hogy mi volt Kossuth hazájának, azt sokféleképen magyarázzák; de mi volna, ha Kossuth nem lett volna, ezt most már harmadizben egybehangzóan olvasom, még pedig Kossuth-ellenes táborból.

Igy pld. Görgey azt mondja: „Kossuth nélkül Magyarország vagy nem volna már, vagy — ott valahol Ázsiában.

Kossuth tehát megváltója volt nemzetének. E gondolatokat ébresztette bennem Sretvizernek e lapban megjelent indítványa.

Igaz, ideális az eszme, de mivel a vele összefüggő dolgok mind eszményiek, kell, hogy realizáltassék. Kossuth a lethargiába süllyedt magyar népet felrázta, s nemzeti erejének tudatára hozta — akkor. Most halálával ismét felrázta népét a realizmusból s a nemzeti idealizmus erejére int.

Hisz az a nagy megdobbanása a nemzet szívének, az az óriási lelkesedés a nagy halott végtisztességén nem volt egyéb, mint a nemzet gényiúsának megnyilatkozása.

Ideális dolgokat csak ideális cselekménnyel lehet magyarázni, s azért pártolom a Sretvizer eszméjét.

Kiviteléhez semmi sem kell, mint a hatóság jóváhagyása, a többi a mi dolgunk.

Hiába mondjuk a gyermeknek: mily nagy hazafi, önzetlen, fáradhatatlan s tehetséges ember volt Kossuth.

Ha nem cselekményben nyilvánul a nagy kegyelet, elfelejtik s kárba vész az alkalom, mely magasan kiemelkedő mozzanata lehet a magyar iskolának.

Még más oldala is van a dolognak.

A tanítóság az ő elzárkózott sok tekintetben fenhéjazón ridegnek nevezhető érintkezési modorával a társadalomban igen sok ellenséget szerzett már.

Nem tudom, mi az oka, de gyakran hallom e panaszt a társadalom oszlopos tagjaitól. Góg nem lehet. Miveltség hiánya sem.

A lenézett ember büszkesége, vagy az iskolában megszokott mindenhatóság érzete volna az oka? — nem.

A tanítóság sohasem tud a helyzet magaslatára emelkedni. Nagy szó, de itt, e helyen kimondható.

Csak egyet mondok. Valahányszor fizetést szerveztek, a célon túl-lövések napirenden voltak.

Ha társadalmi, vagy nemzeti nagy napok voltak, a tanítóság nem létezett. Mintha mindig a könnyebb végét keresné.

Az iskola soha sem szerepelt — mint olyan.

Hogy ez áll, bizonyítja egy most különösen nem igen kedvelt tanító-ellenség azon mondása, mikor a Népmvelők Egyesületének indítványát a lapokban olvasta. „Nos — úgymond — ha a tanítók ezt megteszik, elismerem, hogy számot tesznek.“

Itt van az alkalom. Az iskola kell, hogy együtt érezzen a nemzettel.

Az iskola tényező, melylyel számolni kell. Ott ültetjük el a magot, itt kezdődik a nemzetirányítása.

Nagyot mondott Kossuth Ferencz ápr. 4-én. „Hogy a magyar tanító hivatásának valóban megfelelt, megmutatta az a nagy részvét, melylyel kikisérték atyámat utolsó útjára.“

Mint I. Vilmos Szedánt a német tanítónak, úgy Kossuth fiai a nagy temetést a magyar tanítónak köszönik. Ha a főváros iskolái azt a megható utat megteszik a magyar Mekkához, az oly megrázó jelenet volna, hogy a sír körül tribünöket kellene emelni, hogy lássák a nemzet csemetéit, mint lesznek angyalokká s mint néz rájuk könyező örömmel a magyar nemzet géniusa. A tanítóság pedig e cselekedettel a nemzet szívében foglal helyet, melyet eddig nem is keresett.*)

S — cz.

A magyarnyelv tanítása az állami iskolákban.

I. Az iskolák államosításáról.

Törvényeink értelmében minden hazai népiskola köteles a magyarnyelvet annyira tanítani, hogy a gyermekek helyesen beszélni és írni tudjanak.

Hogy iskoláink mind ez ideig mit és mennyit tettek, tudjuk mindnyájan; sajnos még mindig nem eleget. Különösen a nemzettől elpártolni szerető nemzetiség által fentartott és felekezeti köpenyegbe burkolt nemzetiségi iskolákban fordítottak nagyon kevés gondot a nemzeti anyanyelv terjesztésére, ápolására.

Talán csak az állami és ezeken kívül azon más tannyelvű iskoláknak, — melyekben nem muszájból, de önzetlen szeretetből karolták fel a magyarnyelv tanítását, s a melyek ebbeli köteleességüket mindig pontosan és hazafiasan teljesítették, — mondhatunk érdemeikért elismerést.

S ha ezek sem érhatték el eddig azt az eredményt, melyet a nemzet tőlük joggal és méltán megkívánhat, nem rajtuk múltott.

A kezdet nehézségei, a hiányosnak mondható tanítóképzés, a tanítói állomások és általában az iskola függetlenítésével való késedelem és ezeknek kutforrása: a tanügyre fordított áldozat (!) csekély volta és az ebből származó sok más körülmény, minő a népoktatásügy felügyeleti és adminisztráczióális bajai (hogy csak ennyit említsek), mind oly enyhítő körülmények, melyek az eddig elért eredmény csekélysége mellett szólnak.

*) Ajánljuk ezt az erős vonásokkal megírt, de sok igazságot tartalmazó cikket a főv. tanítói körök figyelmébe. S z e r k.

Az eredmény nem sok, de a körülményeket tekintve elegendő volt; ha nem is kitünő, de kielégítő mindenestre.

Ha azonban azt akarjuk, hogy végre valahára a kezdet kezdetétől egy lépéssel tovább haladjunk, kell, hogy a felmerült és beigazolt akadályok elhárítására törekedjünk. És bármiképen hányjuk-vessük a dolgot, egy végeredményre jutunk és ez: a népoktatásügy államosítása és az ehhez vezető átmenet: a felügyelet intenzívebbé tétele.

Ez lenne azon eszköz, mely az összes akadályokat megsemmisitené és a sikert biztosítaná. — Bizonyítja eme állításomat népoktatásunknak mostani állami része, mely jóval fölöttébb áll a felekezeti tanügynek, habár készséggel elismerem, hogy a felekezeti tanügynél is akadnak — fehér hollók.

Az iskolák államosítása után való törekvése a nemzetnek nemcsak jogos, de természetszerű is; mert „azé a jövő, ki-é az iskola“. És ha azt akarjuk és ezt akarnunk kell, hogy a jövő a nemzeté legyen, mihez multja alapján kétségtelen joga van: ugy kell, hogy az iskolát államosítsuk, mivel a nemzetnek egyedüli meghatalmazottja és képviselője az állam, melynek kötelessége a nemzet jogait érvényre juttatni és az enyészettől megóvni. — A felekezet, nemzetiség, község csak nemzet-törödékek, melyek a nemzetet és ennek képviselőjét, az államot jogai gyakorlásában támogatni kötelesek, de semmi esetre sem formálhatnak jogot ahhoz, mi rájuk nézve csak kötelesség.

Az iskolához a nemzet nevében az államnak kétségtelen joga van. Tehát az iskola államosítása: jogos nemzeti követelés.

De természetszerű is, — mert nemzetünk poliglott lévén, alkotó elemei, a nemzettörödékek, nem nyujtanak egyaránt kellő garanciát arra nézve, hogy a nemzet iskola-fenntartási jogát a szabadság elvénél fogva ezekkel megossza; megtette ezt a multban, de meglakolt érte. Sőt már annyira vagyunk, hogy most már jogot és pedig kizárólagos jogot formálnak az iskolához, holott tulajdonképpen és természetszerűen csak szabadságukban, kötelességükben állott a nemzet érdekében a közös ol-tárra iskola-fenntartás czimén áldozatot hozni, mintegy szent és hazafias kötelességet teljesítve azáltal, hogy a nemzetet joggyakorlásában támogassák.

Egynémely nemzettörödékek a jogformáláson is túl ment: az iskolával a nemzet egésze ellen fordult és ha ezt mihamarább lehetetlenné nem tesszük, a nemzet léte és második milleniuma veszélyeztetve van.

Nagyon természetes tehát, hogy a dolgok ily stádiumában nem maradt egyéb hátra, mint „megállj“-t kiáltva kimondani, hogy az iskola csak nemzeti lehet.

Az egyes nemzettörödékek formálhatnak ugyan jogot az általuk szerzett iskolai vagyonhoz, de semmi esetre sem az iskolához. — Ámde nem-e kötelessége mindenkinek még jogfeladás árán is támogatni a nemzetet mindnyájunkat közösen és előnyösen érintő törekvéseiben? A hazai felekezetek, nemzetiségek és társulatok vagy a nemzet alkatrészeinek érzik magukat és akkor a közös nemzeti érdekekkel ellentétbe nem jöhetnek, vagy pedig nem barátaink, hanem belellenségeink, és akkor nem érdemesek arra, hogy a szabadságot oly mértékben élvezzék, hogy ezáltal a közös nemzeti érdek veszélyeztessék.

A mult példáin és tényein okulva a népoktatásügy államosítása most már halaszthatatlan kötelesség. És ez annál könnyebben fog menni,

mert, hála istennek, vannak felekezeteink (nemzetiségeink is), melyek az államot, a nemzetet ebbeli kötelessége teljesítésében még — mondjuk — jogfeladás árán is támogatni képesek.

Az, hogy az iskolák különféle jellegűsége a tantügyre nézve hasznos körülmény, mert a versenyt lehetővé teszi, nagyon gyenge érv az államosítás ellen. Ép oly gyenge, mint az, hogy „bármily iskola jó lehet”. — „Jó lehet” de a nemzeti iskolának jónak kell lennie.

Nagyobb gondot ad nekünk az anyagi kérdés, melylyel az államosítást kapcsolatba hozzuk, azt állítván, hogy ezen kapcsolatnál fogva az államosítás — bármennyire sürgős is — egyszerre és egyhamar keresztül nem vihető.

De kérdem: ki tartja fenn a jelenben ezen iskolákat? — Nem-e a nemzet egyes tagjai? Hiszen a felekezeti iskolák fenntartásához hazánk egyes polgárai a jelenben sokkal többel járulnak, mint a mennyivel járulnának az államosításkor. Az iskolai szükségleteket évről-évre kivetés útján fedezik és nagyon ritka az az iskola, melynek szükségletei az „alapvagyón” jövedelméből fedezhetők. — Többet áldoznak és kevesebb a haszon! Nem olcsó, de drága a hús és mégis hig a leve. Megmondom: hogyan.

Van pl egy községben 3 felekezet. Mindegyike tart fenn iskolát, még pedig nagyon is nagy áldozatok árán. Három gyenge iskola, három silányan díjazott tanító! vajjon milyen lehet itt az eredmény? Bizonyára ez sehogy sem áll egyenes arányban a hozott áldozattal. Nem lenne-e czélszerű ily helyeken a közös nemzeti iskola fenntartása?

Ez csak egy példa, de gondoljuk meg, hogy sok ilyen van széles ez országban. Statisztikailag kimutathatnám, hogy 5–6% iskolai adóval Magyarország összes népiskoláit fenn lehetne tartani és pedig jobban, mint most fentartatnak, holott fenntartásukra jelenben átlag sokkal többet áldoznak a nemzet egyesei, mintha az iskolatügy közös lenne.

A mint az igazság-szolgáltatás nem lehet felekezeti v. nemzetiségi, ép oly kevésbé szabad v. lehet a népnevelésnek hazánkban másnak, mint nemzetinek lennie.

„A ki egyekké akarja tenni a polgárokat, az szoktassa egytűvé a gyermekeket. A ki szereti az egyességet, az ne nevelje a gyermekekben a különbséget.”

Grámma Döme.

Évzáró vizsgálat-e? vagy évzáró ünnepség?

Ezt a kérdést már több ízben, több szaklapban vetették fel a tanfériak és több, kevesebb szerencsés és semmitmondó érveléssel küzdöttek majd az évzáró vizsgálatok ellen, majd az évzáró ünnepségek ellen. Megérdemli-e a kérdés, hogy újból és tüzetesen foglalkozzunk vele? Ha igen, akkor tűzzük ki a napirendre és foglalkozzanak vele az egyesületek és testületek és állapodjanak meg valamiben és iparkodjanak, hogy nézetüknek érvényt szerezzenek.

Eddig nálunk a székesfővárosi iskolákban és tudtommal hazánk legtöbb iskoláiban évzáró vizsgálatok voltak és vannak divatban. Ezen vizsgálatok úgy ejtődnek meg, hogy az iskolaszék egyik tagja vizsgálati

elnök, a szülők, kik ráérnek és érdeklődnek, eljönnek az iskolába, kezüknél fogják ünneplőbe öltözött gyermeküket. Az elnök és a szülők jelenlétében 2 órai időn megmutatja a tanító, hogy a miniszteri tantervben előirt anyagot, hogyan sajátították el a gyermekek az iskolaév alatt. A vizsgálatnak a gyermek előmenetelére, osztályzatára semmi hatása sincs.

Mit nyert tehát a gyermek a vizsgálat által? Megtanulta, hogyan kell nagy közönség előtt bátran felelni; hallja nemcsak a tanítótól, hanem az elnöktől is, hogy a szorgalom mily dicséretes tulajdonság stb.

Mit nyer a szülő a vizsgálat által? Meggyőződik, hogy nem egyedül az ő gyermeke, kit egyesegyedüli lángésznek tartott, hanem másnak a gyermeke is okos, jó gyermek; meggyőződik, hogy a tanítónak bizony sok baja van egy egész osztálynyi gyermeket nemcsak tanítani, hanem még nevelni is, hogy hát az a tanítóskodás mégsem olyan könnyű dolog, mint a minőnek hiszik és hiesztelik.

Mit nyer az iskolaszék a vizsgálatok által?

Mélyebb belepillantást az egész iskola szellemébe, a mire egyszerűkétszeri látogatással nem volt alkalma.

Mit nyer a tanító a vizsgálat által? Megismertetheti egész mivoltát, egyéniségét, mivelttségét nemcsak a gyermekek előtt, hanem a szülők előtt és a hatósági személy előtt is.

Ha mindez áll, akkor miért kívánják az évről-évre vizsgálatok eltörlését és évről-évre ünnepséggel való helyettesítését?

Azért, mivel van az éremnek egy másik oldala is. Ezen oldalon fel van írva, hogy mit veszít a gyermek a vizsgálat alkalmával, mit a szülő, mit az iskolaszéki elnök és mit veszít a tanító.

A gyermek sok esetben elveszti azt az időt, a melyet a szorgalmi időből kiszakítva, igen sok tanító a vizsgálatra való előkészülődéssel tölt. Elveszitheti az önbizalmat önmaga iránt, midőn épen ő, aki az egész esztendőn igen jól felelt, a vizsgálat napján nem tud jól felelni.

Mint hogy pedig rövidke 2 órában mindenkit felszólítani nem lehet, azért azok a szülők, kiknek gyermekeik nem feleltek a vizsgálaton, hanem is ellenségei, hanem mindenestre neheztelői lesznek a tanítónak, elveszítik iránta való bizadalmukat.

Ha pedig a szülék közt találkozik elégedetlen, akkor az iskolaszéki elnök is veszít, ha nem is egészen, de valamiképpen az iskola iránt való jó véleményéből — és ha mindezek a tényezők vesztettek, a legnagyobb veszteség a tanítót éri.

De mi húzza le a mérleg serpenyőjét jobban — a nyereség-e? vagy a veszteség?

Még valami esik a mérlegre. Nekünk tanítóknak érdekünkben áll, hogy ne csak kötelességünket hiven és egész odaadással teljesítsük, hanem, hogy arra is törekedjünk, hogy a mértékadó körökben az iskolának elismerést szerezzünk. Kérünk kell, meggyőznünk kell, sőt követelnünk kell, hogy a szakértők fordítsák figyelmüket az iskola felé — nem a mi, hanem a tanulók érdekében, vagy hogy egy most nagyon tetszetős kifejezést használjak — a nemzeti fejlődés érdekében. Ha az évről-évre vizsgálatok nem mozdítják elő az iskola fejlődését, akkor töröljük el, de tegyük valami hathatósabbat helyébe — mert egyszerűen csak irtani és nem építeni nem szabad a tanítónak. Azért fontoljuk meg jól:

hogy mit teszünk, mit akarunk és mit kérünk. Avval, hogy az évváró vizsgálatok helyébe az évváró ünnepséget tesszük, a kérdésnek erkölcsi része megoldva nincsen — mert nekünk kötelességünk, hogy a mi működésünkről beszámoljunk. — Hogyan? kinek? mikor számoljunk be működésünkről?

A czimben felvetett kérdés megoldásánál szerintem ezeket a mellékkérdéseket mellőzni nem szabad. Ha t. kartársaim tetszésével találkozik: ezt a kérdést legközelebb a paedagogiai szakosztályba vitatételül kitűzöm. Mindnyájunk jól felfogott érdeke fennen kívánja, hogy e kérdés minden apró részecskéjét komolyan megbeszéljük. A szakosztály gondoskodik, hogy a vita megindíttassék, de hogy érdekessé, tanulságossá váljék, ez t. kartársaimtól függ.

Schön József.

TÁRCZA.

Csillagda a Mont-Blanc tetején.

A francia tud. akadémia 1893. évi október 25-én tartott közgyűlésén számolt be Janssen Gyula azon nagyérdékű expedíciókról, melyeket ugyancsak az Akadémia megbízásából két ízben tett a Mont Blanc csúcsára egy ott építendő csillagvizsgáló állomás céljából.

Első expedícióját 1890. évi augusztus 22-én egy, addig teljesen szokatlan módon eszközölte. T. i. kiválasztván 12 izmos, a hegymászásban gyakorlott és a Mont-Blanc jégmezőinek veszélyeibe már kellően beavatott kalauzt, szánkóba ült s úgy vontatta fel magát a hegy csúcsára. — Ezen emberek hőroszi munkát végeztek: szédítő magas sziklafalakon felkúszva, messze szétkanyaruló örvényeket kerülgetve, függélyesen meredező szirtfokokon ég és föld közt lebegve értek fel győzelmesen és célhoz érve, mély meghatottsággal és lelkesedéssel borultak egymás nyakába, ölelkezve, üdvözölve egymást bátor kitartásukért. — Elragadtatva ecseteli Janssen fönt nyert első benyomásait: „Soha ilyen bűvös panorámát! Az idő pompás, a levegő sötét violaszínben de. eng, az égboltozat a végtelenig tágulva, a szemlélt egy kék léggömb központjába foglalja. Az alatt elszórt rónák, völgyek, helységek egész környékkel mintha egy végtelen, égszínkép Óceán fenekéről látszanának a kristályos viziútrón át. — E fenségesen nyugodt tengerből bukik fel emitt-amott egy-egy hatalmas kőszál, melynek orma vakító fényben ragyog; ama hosszú hegyláncz egyik tagja ez, melynek központját a M.-Blanc képezi. — Alig birtam szabadulni e bűbáj igézetétől, hogy tanulmányozzam ama gyakorlati előnyöket, melyeket egy itt felállítandó observatórium nyujtana a csillagásznak és természettudósnak.“

Janssen beszámoló beszédének elhangoztával a merész terv megvalósítására nyomban meg is alakult a következő bizottság: Tiszteletbeli elnök: Say Leó; elnök: Janssen Gyula, titkár: Bischofsheim, pénztáros: Delessert; Jules Ferry tiszteletbeli tag; Bonaparte Róland hg., Rothschild Alfons br., Greffulhe gf. rendes tagok.

A terv tesiet öltött tehát. A sikerhez most már csak szerencse kellett, mert a merész vállalkozók sikeres munkája elé óriás akadályok

tornyosultak. A Mont-Blanc jégmezőinek ismerői legyőzhetetleneknek nyilváníták azokat, mert állításuk szerint, a hegy tetejét burkoló hótelepnek sokkal vastagabbnak kell lennie, semhogy azon keresztül a sziklába alkalmas épület alapjainak lerakása lehetséges volna. Mások pedig a cséloknek eléggé megfelelőnek ítélték azon megfigyelő állomást, melyet Vallot létesített volt a Mont-Blanc lejtőjén 400 méternyre a csúcson alul. Janssen ezek ellenében határozottan hangsúlyozza a minél magasabban emelkedő csillagdák hasonlíthatlan nagy előnyeit, hivatkozva 35 évi tapasztalataira, melyeket a világ különböző tájékain: a Faulhorn, Etna, Pic du Midi csúcsain, a Himalaya magas fensíkjain szerzett. Mindenütt tapasztalta, hogy a hegyek lejtőin emelkedő csillagdákából eszközölt megfigyelésekre sok olyan mellékkörülmény hat zavarólag, mely a Mont-Blanc 4810 mt. magas csúcsát környező 100 kilométernyi átmérőjű és több, mint 4000 méter mélységű levegőögeen teljesen ki van zárva. Esméjét tehát győzelemre óhajtotta vezérelni minden áron.

Miután Eiffel mérnök a hely színén eszközölt fúrások alapján konstatálta, hogy az épület alapját a rendkívül vastag hórétegen át lehetetlen a sziklára lerakni, nem maradt hátra egyéb módja a megoldásnak, mint magát a hóréteget venni alapul. — Előbb azonban két dolgot kellett tisztába hozni: először, mennyi horderőt biztosít a M. Blanc csúcsán lerakódott tömör hóréteget egy szilárd és alkalmas épület alapjául; — másodsor, mily ingadozásoknak lehet az épület kitéve külső mozgató okok folytán. A meudoni observatoriumban tett kísérletek a következő meglepő eredményre vezettek: egy 300 kgnyi és 30 cmnyi átmérőjű ólomszlop csak néhány miliméternyire süppedt oly hórétegbe, melynek tömörsége azonos a M.-Blanc csúcsán képződöttével.

A mi pedig az épület esetleges ingadozásait illeti, megnyugtató jelenségnek vehető egy kis fabódé állapota, mely 1891-ben állítottott fel a hegy csúcsán egy nagy gonddal lejtmezérettel telken és mai napig is ott áll változatlanul a maga helyén, raktárul szolgálván a feljövőknek.

Ezen két fontos körülmény kiderítése után azonnal elkészíték a csillagda tervezetét. Legcélzzerűbbnek ítélvén a pirámis alakot, mint amely az erős szélrohamoknak legsikeresebben ellen bír állani, a tompa pirámis alakot választák, alul kiszélesedő alappal. — A kétemeletes épület földszinti részét háromnegyed részben a hóréteg közé határozták építeni, részint, hogy az egész szilárdabban megálljon, részint pedig, hogy az itt elhelyezendő hálószobák enyhébb hőmérséklettel bírjanak majd. Most az épület-anyagról kelle még gondoskodniok. E célra, tekintettel a felszállítás nagy nehézségeire, belül kivájt és csavarokkal összeróvható gerendákat ácsoltattak megfelelő mennyiségben.

Az 1892. év nyarát állomások és menházak felállításával töltötték. — A teher felszállítását az 1893. év nyarán eszközölték, a mely célra Janssen maga igen könnyedén szerkesztett emelő csigákat eszelt ki, a melyek helylyel-közzel a hegy lejtőjébe beróvatván, a teherrel rakodott szánkókat felvontatták.

Csakis ily módon volt lehetséges az emberi élet és erő megkimélésével ama tetemes terhet sikeresen felszállithatni a legmeredekebb hegyoldalon is. — És még így is elképzelhetlen küzdelmek árán tört magának utat a kis csapat, nem kincskeresőkötől sarkalva, hanem egye-

dül a tudomány szolgálatában, melynek ott fent új kapuk nyitnak az igazság, a felvilágosodás felé!

Felgyűjtetvén az épület-anyag a hegy csucsára, felosztatott az építés munkája a legizmosabb és ezen zord éghajlathoz legedzettebb munkások között, akik közt voltak a meudoni csillagdát építette ácsok is.

Az időjárás azon nyáron különösen kedvező volt, úgy hogy két héten át semmi, még a M. Blanc-on annyira gyakori szélviharok sem akasztották meg az építés hangyaszorgalommal folytatott munkáját. Fel is épült a csillagda teljesen egy erkély kivételével, melynek befejezését a jövő nyárra kellett halasztani. — Még ugyanazon év nyarán tekinté meg Janssen az épületet, melynek létrejötté első sorban neki köszönhető. — Az 1893. évi nyár rendkívüli hősége azonban oly járhatlanokká tette a Mont-Blanc jegeseit, hogy ő is kalauzai megkímélése céljából a már kipróbált emelő csigákkal vontatta fel szánkóját.

Ezen év szept. 8-án indult el második expedíciójára Chamounix-ból, a Mont-Blanc csúcsát megmászóik végállomásából és negyednapra szept. 11-én d. u. 3¹/₂ órakerült fel kísérvével. Ezen hegymászás azonban oly fáradalmas volt, hogy a teherhordók az élelmiszereket kénytelenítették a Rocher-Rouge-on épült menházban másnapig visszahagyni és Janssen csupán a legszükségesebb műszereket vitte magával szánkójában. Csakhogy másnap oly erős és tartós szélvihar támadt, mely az expedíció tagjait két napi koplalásra ítélte, nem mehetvén le a Rocher-Rouge-ra.

Végre a szélroham elcsendesült, az ég kiderült s a nap gyönyörűen alkonyodott le; e fenséges természetüneményt Janssen így írja le:

„A Mont-Blanc egy végtelenig hullámzó felhőtengerből emelkedik ki; e tenger felszínén a felhők szeszélyes alakzatu halmokat, hegylánczokat alkotnak, melyek a leáldozó nap sugarainak bitorában izzanak. — A rohamosan csökkenő hőmérséklet folytán a felhőréteg mind alább-alább ereszkedvén, kibontakoznak fölötte a Mont-Rosa és Oberland hegylánczok hótakart ormai, melyek az alattuk hullámzó felhőtengeren festői szigetcsoportokként úsznak.

A magas hegyláncz jegesei a leáldozó nap rózsás fényében csillognak, míg a nap vérvörös korongja lassankint szétfoszlik a búbajos tenger peremén. Erre jéghideg szél támad kelet felől és mind sötétebben borul az alkony a mélységek fölé.

Doré Gusztáv, hol vannak szineid, hol van ecseted, leírni a természet e fenséges jeleneteit! Én megkövülve álltam, csak csodálni tudtam. Ilyen jelenetek játszódhattak le a föld alakulásának első időszakában, midőn a végtelen vizekből lassankint kiemelkedék a szárazföld.

Meg voltam igézve a látottak hatása alatt és képtelen bárminemű jegyzetekre; de hiszen e képek örökre bevésődtek emlékezetembe.

Miért oly élénkek ama magas régiókban emócióink? Miért éreztem kivált ama négy éjjelen át, melyeket a hegycsúcson töltöttem, a lelki megkönnyebbülésnek oly kimagyarázhatlan, boldogító gyönyörérzetét? Mi szabadítja meg egyszerre mintegy varázsütésre egész valómat azon békóktól, melyek eddig lelki erőmet lenyűgözték?

Mintha szárnyaim nőttek volna, ihlet szállt meg, szívem hevült

kedvet, erőt éreztem magamban a legbonyolultabb tudományos-, a legfenségesebb erkölcsi kérdések kutatására, megoldására.

Kutatom magyarázatát ennek is! Tán a levegő ritkasága, könnyűsége hat lelkemre ily jótékonyan? Nem-e léteznek más természeti okok is, melyeket még közelebről kell vizsgálnunk? — Bármint legyen is, én meg vagyok róla győződve, hogy a természetben semmi sem történik örök törvények nélkül, összhang uralkodik minden legapróbb megnyilatkozásában. — Lehet, hogy a magaslatok külső hatásaival kellőképen fel akarják hangolni lelkünket szépségeinek teljes élvezésére, igaz átérzésére!¹⁴

Másnap ragyogó pompában kelt fel a nap és Janssen azonnal hozzálátott hosszas és kényes vizsgálódásaihoz, melyeknek célját azon sokat vitatott kérdés képezé: ha vajjon a nap gőzkörnye tartalmaz-e élelyt?

Oly kérdés ez, mely a tisztán tudományos szempontot jóval fölülmulja. Bár a nap alkatából eddigi megállapodások szerint bizvást következtethetni, hogy az még sok-sok századig fogja osztani fényét és melegét a magához vonzott égitesteknek, de tudományosan meg van állapítva az is, hogy e hőforrásnak az idő törvényének engedve végre ki kell apadnia.

Ha a nap izzó korongját környező és hidrogénben felette gazdag gőzkörnye élelyt is tartalmaz, úgy menthetlenül be fog következni egykor az a végzetes pillanat, midőn a két elem vegyülvén, a nap légkörében tengernyi vízgőz fog létrejönni. Tudvalévő dolog, hogy a légnemű ruganyos testek közül épen a vízgőz az, mely a sugárzó meleget legnagyobb mérvben elnyeli (absorbálja). Az így támadó tömeges vízgőz nedves fátyolként környezvén a napot, végzetesen siettetné majd a napnak amugy is fogyó hőszárazását. — A föld teremtményei csakhamar megéreznék a borzasztó tűnemény hatásait: a hőfok rohamosan alábbszállna, a sarkvidékek hőmérséke kiterjedne az egyenlítőig, a szerves testek életfeltételei megbomlanának.

Megnyugtatótásunkra szolgálhat, hogy a nap roppant tömegénél fogva, (350,000-szer nagyobb a földünkénél) és hogy 5000 év óta sem gömbjének, sem hőségének csökkenését nem észlelték, a jelzett katasztrófa igen, igen sokáig nem következhetik be.

Már most hogyan tudhatjuk meg azt a reánk nézve oly igen fontos dolgot: élelymentes-e a nap légkörnye?

E kérdésre könnyen megfelelelhetnénk Janssen szerint, ha felemelkedhetnénk földi légkörünk legszélsőbb határáig, odáig ahol, az a légürrel érintkezik. Itt a szinkép-készülék segítségével felfognánk egy nap-sugarat és ismerve az élely sajátos fénycsikját, melylyel a szinkép-készüléken elárulja jelenlétét, a kérdés megoldása pillanat műve volna.

Am a dolog nem egészen ilyen egyszerű!

Az élely a föld légkörnyének ötöd ($\frac{1}{5}$) súlyrészét teszi; a midőn a nap sugarát vegyelemezzük, annak szükségképen át kell haladnia a föld légkörnyén és így már ennek vegyi behatása alatt áll. Hogyan szigeteljük el a föld légkörnyének ismert vegyi hatását a nap légkörnyének keresett vegyi hatásától?

Itt érvényesül a megfigyelő állomások magas fekvésének nagy fontossága a csillagászatra. Tegyük

fel, hogy, tekintetünket a szinképelemzőre irányozva, lassankint felemelkedünk a légkörben, azt észlelnők, hogy az éleny okozta szines sávok a készüléken mindinkább sáppadnának és gyérülnének azon arányban, amint légkörünk határához közelednénk. Ha megállapítottuk azt, hogy az éleny sávjainak intenzivitása és mennyisége egyenes arányban van a felettünk levő éleny mennyiségével, ugy fel lehetünk jogosítva annak következtetésére is, hogy minél magasabbra emelkednénk, e sávok mindinkább sáppadnának, míg légkörünk szélső határán aztán végkép elenyésznének; tehát a nap légkörnyének semmi hatása sincs e sávokra, mert élenymentes, a szinképelemzőn támadó és elenyésző sávok kizárólag a körlégünkben reáható nagyobb kisebb mennyiségű élenynek tudandók be.

De ennek megállapítása rendkívül kényes és több feltételtől függ, nevezetesen: egészen tiszta levegőg-, igen nagy szinkép-készüléktől, melyet szélmentes és minden idegen fény zavaró hatásától védett helyen, azaz tágas és zárt helyiségben kell felállítani. — Ezen feltételeknek csak a Mont-Blanc tetején, a tenger szine felett 4810 méternyire épült csillagda felel meg.

A nap légkörnyének élenymentessége azonban nemcsak a nap rendszerét alkotó világok sorsa miatt érdekel bennünket. — Nem, e tény magasabb jelentőséggel is bír, a mennyiben újabb bizonyítékát nyújtja a nap rendszerében uralkodó csodálatosan szép harmóniának.

Tudjuk, hogy a nap belakatanál fogva még beláthatlan hosszú időkre biztosítva van a rendszeréhez tartozó világtestek számára hősugárzásának pazar bősége; tudjuk, hogy e kisugárzás a naptestet környező izzó és felette vékony fényburok által eszközöltetik, mely a kisugárzás által vesztett hevét folyton pótolja a központi hőforrásból, a naptestből; tudjuk, hogy e sugárzó fénykörny a világűr fagyasztó érintésétől ismét öt különféle burok által van elszigetelve; tudjuk, hogy a nap korongjának szelén, kivált teljes napfogyatkozásakor, fényes lángforma kidudorodások: koronának nevezett fénykör látszik s ezen lángok a szinképelemzés szerint hydrogénlángok; a nap gőzkörnyének legmagasabb rétegei tehát leginkább hydrogénből, a legkönnyebb és legátlátszóbb légnemből állanak, hogy a kisugárzás lehetősége biztosítsék. A mit eddig nem tudtunk, megtudjuk most már azt is: az a lég-nem, (az éleny) mely egy bekövetkezhető pillanatban megzavarhatná a nap éltető kisugárzását környező rendszerére, az a légnem, a világtéremtésben lépten-nyomon nyilvánuló örök és megfoghatatlan összhangnál fogva, gondosan eltávolított a nap közeléből!

Ime, a tudomány minden lépésével előre uj meg uj leleplezéseket tesz a természetben uralkodó csodálatosan szép harmóniáról!

A Mont-Blanc tetején emelkedő csillagda, ha majd teljesen fel lesz szerelve, bőven jutalmazó vizsgálódási területtel kínálkozik az egész tudományos világ részére.

Legyenek is szivből üdvözölve! így végzi tanulságos értekezését Janssen Gyula — Franciaország tudósai mindenkor dicsőségüket helyezték abba, ha a mívelt nemzetekkel karöltve munkálkodhattak közre az emberiség erkölcsi és értelmi haladásának lendítésén. *)

*) Janssen Gyula eredeti értekezése nyomán.

Magyarország tanítói Kossuth Lajos fiainál.

A magyarországi tanítók országos bizottsága e hó 4-én tisztelgett Kossuth Lajos fiainál. — Délutáni egy óraker fogadták a Kossuth-fiuk a küldöttséget, melyet Lakits Vendel, a bizottság elnöke vezetett. — A fővárosnak majdnem minden iskolája képviselve volt néhány taggal a küldöttségben. — Lakits Vendel Magyarország tanítói nevében a következő beszédet intézte Kossuth fiaihoz:

„Nagyságos Uraink!

Mint a magyarországi tanítók országos bizottságának küldöttei, Magyarország összes néptanítói nevében jelentünk meg Nagyságtok előtt, hogy mélyen érzett fájdalomunknak adjunk kifejezést a megmérhetetlen veszteség felett, mely a legjobb édesapa, a magyar nemzetnek is imádozott atyja elhunytával Nagyságtokat s a magyar hazát és nemzetet érte.

A magyarországi néptanítók, a Kossuth Lajos által szabaddá és nemzetté tett milliók nevelői, fájdalommal borulnak ahhoz a szent sirhoz, melyben mindnyájunknak édesapja, a magyar nemzet Mózese és Megváltója, szendergi a halhatatlanok álmát.

Ha az ily megmérhetetlen fájdalom pillanatában enyhíthet a részvét, akkor Nagyságtok fájdalmát szentelt balszam, varázserejű ír enyhítgeti: egy nemzet részvéte a fájdalomban.

Mi, mint a magyar nemzetnek, a nemzet szellemi fejlődésének szerény, de a honszerelemben és honfiai kötelességek teljesítésében senki mögött nem maradó napszámosai, a közös fájdalomban, a közös gyász megrázó pillanataiban sem tudunk megfélekedni egy nagy kötelességről: a nemzet könyárjaival öntözött szent sír előtt megerősíteni kellünkben azt a honfiai fogadalmat, hogy a nép milliói körében sohasem szününk meg lelkesedéssel ápolni Kossuth Lajos nagy eszméit.

A szabadság, egyenlőség, testvériség szent eszméit és a tiszta honszerelmet igyekszünk a nevelésünkre bizott kisedek, a magyar nemzet reménységeinek fogékony szívébe csepegtetni és a felnöttek körében is ápolni, terjeszteni.

A magyar tanítók ezreinek ez az erős fogadalma legyen szintén egy virágszirom a vigasznak abban a bokrétájában, melyet Nagyságtoknak, a legnagyobb magyar vérszerinti és szellemi örökösöknek is egy nemzet nyújt a maga megmérhetetlen fájdalma, gyásza, részvéte, tisztelete, szeretete alakjában.

Fogadják, kérem, Magyarország 25 ezer néptanítója nevében kifejezett ezen hódolatteljes üdvözetünket, legmélyebb részvétünket kegyesen azon ígéletünkkel, hogy atyjuk, a legnagyobb magyar üdveért tanítványainkkal együtt imádkozni s Nagyságtokra Isten szent áldását kérni meg nem szününk. Kérjük egyszersmind az egek urát, hogy Nagyságtokat, hazánk reménységeit, a magyar haza javára s boldogítására igen sokáig éltesse!”

Lakits Vendel szavaira Kossuth Ferencz a következőket válaszolta:

„Köszönöm szeretetüknek ezen nyilvánulását. A magyar néptanítók-nak igen nagy a hivatásuk; az a hivatásuk, hogy a népet tanítsák meg a történelemre, tanítsák meg jogaira, és arra, hogy a mint a történelem bizonyos tényeket megállapít, ezen tényekből tudja levonni a következ-

ményeket s a következmények levonása után tudja megállapítani az elveket. — Hogy Önök e hivatásnak valóban megfeleltek, megmutatta azon nagy részvét, a melyben részesítették, a melylyel kikisérték atyánkat utolsó útjára. Ez a részvét mutatja, hogy a magyar nép szívében él az eszme, a melyért édesatyánk egy hosszú életen át hontalanságot szenvedett. — Mig a magyar néptanítók hazafiságra tanítják a gyermekeket, a haza sorsa nem lesz veszélyben, és valóban, atyánk fel fog támadni a haza földjén akkor, a midőn a haza teljesen szabad, teljesen független lesz.“

A lelkes éljenzéssel fogadott beszéd után a Kossuth-fiúk kezét fogták Lakits Vendellel, mire a tisztelgő küldöttség — Kossuth Lajos fiait élteve — elvonult.

L e v e l e z é s.

Tisztelt Szerkesztő Barátom!

Engedd meg, hogy személyes kérdés czimén röviden hozzászólhassak ahhoz a szerkesztői megjegyzéshez, melyet jónak láttál a mult számban megjelent »A tanítóóság Kossuth temetésén« cz. cikkhez hozzáfűzni.

Igen sajnálom, hogy félreértésre adtam okot akkor, midőn keveslettem a Kossuth temetésén megjelent tanítók számát. Távol volt s távol van most is tőlem az a gondolat, mintha a velünk nem voltakról feltételezném, hogy a »kegyelet érzetének hiánya« leit volna az oka távolmaradásuknak. Én ezt egy szóval sem mondtam, de nem is mondhattam, mert épen az ellenkezőről vagyok meggyőződve. Hisz ki is fejtettem, hogy másutt, más körökkel vonultak ki a velünk nem tartott kollegák s épen azt kifogásoltam, hogy miért nem voltak velünk? — Engedj meg, kedves barátom, de az a megjegyzésed, hogy a »gyülekező hely oly távol esett sokak lakásától, hogy a kitűzött időre igen bajos volt eljutni,« az én szerény nézetem szerint nem egészen elfogadható ok; — mert a kollegák nagy része kerületi polg. körökkel, kaszinókkal vonult ki s ezek is 8 órára gyűltek egybe s a menetben előttünk haladtak, pedig oda az érkezés sorrendjében állottunk. — Még egy tévedés van megjegyzésedben, az, hogy a »tanítók testületének küldöttsége.«

A »Budapesti Tanítótestület« igazgatótanácsai ülése, melyen jelen volt 10—12 tag, a »Népnevelők Budapesti Egyesületének« közgyűlése, melyen ott volt 63 tag, a »Magyarországi Tanítók Országos Bizottságá«-nak nagygyűlése, melyen megjelent 40—50 tag, mind azt mondta ki, hogy testületileg jelenik meg s nem küldöttségileg s az említett gyűléseken résztvevők közül, kik egyhangúlag hozzájárultak e határozathoz, csak 17-en voltak a zászló alatt. Pedig, ha testületileg jelenünk meg, úgy gondolom, szebb lett volna reánk nézve, ha minél többen ott lettünk volna. A többi 61 ott levő a gyűléseken nem volt ott s a temetésre a lobogó alatt »testületileg« ment.

S épen ez az a körülmény, mi engem lehangolt. Nekem nincs semmi közöm ahhoz, és nem is akarok bírálatába bocsátkozni: helyesen cselekedtek-e, vagy sem, hogy oly sokan nem velünk voltak ott, de ebből én s velem együtt sokan azt hisszük, hogy hiába emlegetjük mi azt a testületi szellemet, hiába igyekszik az a maroknyi csapat éleszteni az együtt-érzésnek, a kollegiális szeretetnek paraszát, nem fog az lobot vetni, — legalább nem egyhamar.

Ismétlem, senkinek hazafiságát, vagy kegyelet-érzetét kétségbe nem vontam, csak arra a szomorú tényre akartam rámutatni, hogy — sajnos — sokan szívesen távol maradnak kollegáiktól, s hogy vannak, kik mindenütt jobban érzik magukat, mint úgytársaik körében.

Tisztelő barátod

Hajós Mihály.

*

Megjegyzés. Kegyeletünk mai szent érzelmeibe nem szabad keserű ürömcsőppeket vegyíteni, s azért csak az alábbi rövid megjegyzésekre szoritkozom. 1. A gyülekező hely tényleg oly távol esett egyesek lakásától, hogy oda, külö-

nősen a külső kerületek tanítói csak igen bajosan juthattak volna el a kitűzött időre, miként ezt több kollegámtól hallottam. — 2. Tanító-társainknak csak igen csekély része tartott polgári körökkel és kaszinókkal, olyan csekély része, hogy azt nem is érdemes felemlíteni — 3. Testületileg avagy küldöttségileg mentek-e a tanítók, az a dolgot keveset változtat; olyan testületi kivonulást, melyben mind a 800 tanító részt vegyen, aligha remélt valaki is. — 4. Sok köztünk a családos ember, a kik nemcsak önmagukra voltak kénytelenek gondolni, hanem első sorban gyermekeikre, hogy a hazafias kegyelet ezen egyszerű módon történt nyilvánulásából azok is szerezenek lelküknek nemes fellángolást. Az egyik kartársunk pl. valamelyik felajánlott ablakból nézte végig a gyászmenetet, a másik családostul valamelyik tribünön foglalt helyet, a harmadik megvonult szépen a kordon mellett stb. stb. de az tény, hogy mindnyájan ott voltunk egyszálalig s mindnyájan ugyanazzal a szent meghatottsággal valánk eltelve szívünkben, a minővel azok a t. kollegák, a kik testületi lobogó alatt vonultak ki, s nem volt eszeágában senkinek is tüntetni a testületi szellem ellen, miként azt H. M. kollegám aposztrofálni jónak látja! **Szerkesztő.**

I R O D A L O M.

— Megjelentek a) **A feledés.** Lélektani és neveléstani tanulmány. Irta: Léderey Ábrahám. (Külön lenyomat a Néptanoda XXVII. évfolyamából.) E jeles tanulmány, melyet az érdemes szerző a budapesti (budai) Tanítóegylet egyik legutóbbi közgyűlésén adott elő, mint olvasmány és igen érdekes és lebilincselő. — b) **A gyermek-, az ifjúsági és a népies irodalomról.** Irta és a Magyar Paed. Társaság 1893. febr. hó 18-án tartott rendes felolvasó ülésén előadta Böngérfi János, a magy. Paed. Társaság rendes tagja. Ára: 30 kr. Melegén ajánljuk az érdekes értekezéseket tanítóink figyelmébe. Kapható a Lampel-féle könyvkeresdesben.

— **»A Magyar Mese- és Mondavilág«** 5-ik füzeté az eddigiekhez hasonló gazdag tartalommal és szép képekkel jelent meg. E füzetben a gyönyörű mesék sorozatát egy monda váltja fel és **»Az Isten kardja«** cím alatt, mely a Hunmondakör egyik legszebb részét képezi. Benedek Elek mesemondó tehetsége a mondákban ép oly magas fokon áll, mint a mesék és regék előadásában. A füzet ára 25 kr., s kapható minden könyvkereskedésben. A hazafias vállalatot melegén ajánljuk tanítótársaink figyelmébe.

V E G Y E S E K.

— **A magyarnl nem tudó tanítók ellen** a közoktatásügyi miniszter újabb figyelemreméltó rendelkezést tett. Elrendelte ugyanis, hogy a tanítóképző intézetekben működő vizsgáló bizottságok jövőre szigoruan ügyeljenek a törvényköveteléseinek teljesítésére s e végett különösen a nem magyar ajku jelöltek írásbeli és szóbeli vizsgálatának megítélésére fordítsanak figyelmet. A szóbeli vizsgálaton jól érthető és szabatos magyar beszéd megkövetelendő s figyelni kell arra, hogy a jelölt tudja-e a magyarnyelv elméleti ismereteit gyakorlatilag érvényesíteni s képes-e a nem magyar ajku gyermekeket a magyar nyelv ismeretébe bevezetni. A kir. tanfelügyelők ezentul, ha abban a meggyőződésben vannak, hogy a jelöltek magyarnyelvi ismeretei a megkövetelt mértéket meg nem ütik, a bizottsággal szemben különvéleményt tesznek; ha az írásbeli vizsgálatot nem találták megfelelők, felfüggesztik a szóbeli vizsgálatra való bocsátást, ha pedig a gyakorlati rész nem kielégítő, az általános osztályzatot függesztik fel s arról jelentést tesznek a közoktatásügyi miniszternek. Az új rendelet már ez iskolai évben életbe lép. Oktatásügyünk nemesen gondolkodó vezérének ezen újabb rendeletét bizonyára a legnagyobb örömmel fogadják minden igaz hazafi.

— **Egyesületünkbe** újabban beléptek Stern Ábrahám, izr. isk. igazgató és Pollák Khaim főv. tanító. — Örvendünk, hogy szabad egyesületünk taglétszáma napról-napra növekedik. Mindenesetre oly kedvező jel, mely kétségkivül egyesületünk életképessége mellett bizonyít.

— **A régi rákfene.** A következő épületes és szégyenletes dolgot olvassuk a napilapokban: **»Az osztrák magyar államvasut-társaság stájerlakai népiszkolájá-**

nál az első osztály tanítója január 31-én eltávozott s az osztály 200 tanulójának azóta nincs tanítója. Egy kinevezett tanító f. hó 2-án jött ugyan, de midőn meghallotta, hogy 200 tanítványa lesz, a 400 frtnyi fizetést nem tartotta arányban levőnek az itt uralkodó drágasággal s a 200 tanulóval s már másnap el is ment. Most a második osztály tanítója bajlódik a maga 100 tanulója mellett a másik 200 tanulóval is. — Mindenütt a fizetés silánysága okozza az iskolaügy fejlődését, haladását. Vajjon meddig fognak még tartani ez ázsiai állapotok?

— **Berlin—Budapest.** A »Berliner Tageblatt« f. é. április hó 4-én megjelent száma ismerteti a berlini városi tanítók új fizetését, melyet az április 2-iki közgyűlés állapított meg. Azt hisszük: érdekes lesz ezt megismerni ma, midőn a mi, főv. tanítók fizetésének emeléséről beszélnek nálunk is. Érdekes összehasonlítást tehetünk a mi hatóságunk s a berlini hatóság áldozatkészége között. A mi ügyünk tengeri kigyó s nem tudjuk még ma sem, mikor lesz vége s mi lesz az eredmény! — Berlinben a népiskolai tanítók fizetését egészen más alapon dolgozták ki, mint a miénk van, vagy ki tudja lesz! Ott a szolgálati időt vették alapul ily formán: A minimum 1200 márka, 3 év után ez 1600-ra, 6 év után 1900-ra, 8 év után 2200-ra, 10 év után 2500-ra, 13 év után 2800-ra, 16 év után 3000-ra, 19 év után 3200-ra, 22 év után 3400-ra, 25 év után 3600-ra, 28 év után 3800 s 31 év után, mi a maximum, 4000 márkára emelkedik. Ime, Berlin nyújt módot a tisztességes megélhetésre, megbecsüli a tanító munkáját! Ha már most összehasonlítjuk ezt a tanács tervezetével mit látunk? Azt, hogy a mi általunk is szívesen látott tanácsi javaslat messze mögötte áll a berlininek. Nálunk a minimum lenne 1200 korona, a maximum 2200 korona, — 31 évi szolgálat után a berlini kolléga kap 4000 márkát, addig is folyton emelkedve 200—300 márkával, mi pedig kapnánk 31 év után a korpótlékot is beleszámítva 3300 koronát, 4000 koronára pedig sohase vihetjük. Nálunk azt mondják, azért nem lehet annyival emelni, mint a tanács szeretné, mert sokan vagyunk, s Berlinben ez nem ok, pedig ott mindenestre legalább még egyszer annyi a tanító! — De ez csak a férfitanítókra szól, a nő-tanítók ott már csak a következő fizetésben részesülnek: minimum 1200, három év múlva 1400, hat év múlva 1600, kilencz év múlva 1800, tizenkét év múlva 2000, tizenöt év múlva pedig 2200 márka s ez a maximum.

— **Fürdő-kezdmények. 1.** A Mária Dorotya-egyesület tanítással és neveléssel foglalkozó nőtagjai részére Fehér Ipoly főapát úr szivességéből Balaton-Füreden a következő engedményeket nyerte: a szoba árából június 15-től augusztus 20-ig 30% engedményt, május 15-től június 15-ig és augusztus 20-tól szeptember 15-ig pedig 50% engedményt, a fürdőket az egész idényben ingyen kapja az egyesületnek 2 tagja, oly feltétellel, hogy az illetők az apátsági vendégházakban vesznek lakást. — **2.** Czemetén, Eperjes mellett, az egyesület fürdőházában a tanítónő és nevelőnő tagok ingyen kapnak lakást, a fürdőigazgatóság pedig a gyógydíjából 50%, és a fürdő árából 25% engedményt ad. — **3.** Pöstyén fürdőben az egyesületnek 3 tagja kap, 50% engedményt a szoba árából május 15-ig és augusztus 20-tól, a kád és medence fürdők használatánál az illetők 50% engedményt kapnak az egész idényben; lakást azonban mindenkor a fürdő főberlet kezeléség épületeiben kell venni. — **4.** Lipik jódfürdőben, Szlavoniában, az egyesületnek több tagja kaphat április, május és augusztus hóban ingyen fürdőt, ivóvizet és gyógydíj elengedést. — **5.** Borszék fürdőben az egyesületnek egy tagja kap fürdő, gyógy és zenedíj mentességet és ingyen hideg fürdőket az egész idényben.

— **Helyreigazítás.** Multkori tárczacikkünkben több helyen Pó helyett tó lett szedve, mit ezennél helyreigazítunk.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

B. S. N. **Kanizsa.** A hiányzó számokat megküldettem. — P. J. **Gálszécs.** Czikkének többi pontja némi módosítást igényel. Kérem türelmét, míg azt eszközhetem. — M. S. **Kispest.** A könyvismertetésre már szükségem volna; mikor remélhetem szíves látogatását? — G. L. **Budapest.** A küldeményt alkalmmilag felhasználom, a Tárczában. — H. L. **Budapest.** Czikke lehetőleg már a jövő számban jön. — **Kicsike.** Időnkénti hasonló értesítéseit valódi nevén is szívesen veszem.

HEISLER J.

kö- és könyvnyomdája

Budapest, II. ker., Várkertraktart 1. sz.

Ajánlja magát mindennemű e szakbavágó munkák pontos és diszes kivitelére, ugymint:

művek, városi tervek, megyei térképek, oklevelek, körösvények, illusztrációk, föliratok, autografiák és mindennemű látogató-jegyek elkészítésére.

HIRDETÉSEK

és

ELŐFIZETÉSEK

a

»Népnevelők Lapja« részére felvétetnek a kiadóhivatalban. Budapest.

II. Várkert-raktart 1.